

Obranná politika v programech politických stran pro sněmovní volby 2017

Obrana a bezpečnost se v posledních třech letech staly nezbytnou součástí repertoáru politiků napříč politickým spektrem. Slova o nutnosti zajistit nebo posílit obranu a bezpečnost Česka slyšíme kvůli rusko-ukrajinskému konfliktu a migraci v porovnání s obdobím před rokem 2014 neporovnatelně častěji. Dalo by se tak předpokládat, že na rozdíl od posledních sněmovních voleb v roce 2013 budou politické strany ve svých programech věnovat tomuto tématu větší a hlubší pozornost. Zda je tomu skutečně tak, se pokouší napovědět následující briefing paper.

V programech hlavních politických stran¹ pro sněmovní volby se zaměříme na několik problematik, které jsou podle nás zásadní pro českou obrannou politiku. Zajímá nás bude postoj politických stran k Ruské federaci a USA, ke zbrojnímu průmyslu,² k aliančnímu závazku vydávat na obranu 2 % HDP, k integraci obranných schopností v rámci Evropy, k rozšiřování struktury AČR a k aktivitám v rámci NATO.

Rusko a transatlantická vazba: Jak jsou pro nás důležité?

Podívejme se nejprve na vztah stran současné koalice k Rusku a USA. Jako pojistka transatlantické vazby se prezentovala KDU-ČSL. Ať šlo o rychlejší zvyšování obranných výdajů, či o reakce na zvyšování přítomnosti USA v Evropě po anexi ukrajinského Krymu v roce 2014. Tento postoj vynikl zejména proto, že ostatní koaliční partneři vršili jeden nešťastný výrok za druhým. Zmíňme např. přirovnání základu NATO k základnám SSSR³ ministrem obrany za ANO nebo výrok předsedy vlády za ČSSD, že ČR po přítomnosti vojáků USA „nevolá“.⁴ Jasně lidovecké vymezování se proti Rusku, se však ve programu KDU-ČSL neprojevovalo. Ukotvení transatlantické vazby na USA jako hlavní garanci bezpečnosti tam však najdeme.⁵

Zmínka o důležitosti transatlantické vazby se objevuje také v programu hnutí ANO.⁶ K ní ale přibýlo i konstatování, že je třeba v rámci EU připravit novou strategii pro vztahy s Ruskem, což by mělo vést k posílení bezpečnostní architektury v Evropě.⁷ Jak jde tato snaha dohromady s větou, že je třeba plně respektovat mezinárodní právo a teritoriální integritu v Evropě, kterou je tento odstavec programu hnutí ANO zahájen, se ale již nedozvíme.

Poslední současná vládní strana, ČSSD, transatlantickou vazbu s USA ve svém programu nemá. Vztahy s USA dává naopak do souvislosti s udržováním dobrých strategických vztahů s dalšími dvěma globálními velmocemi – Čínou a Ruskem.⁸ Zde by ČSSD mohla být sdílnější a říci, co si pod tímto přístupem máme představit. Snad komický leitmotiv zahraničních aktivit prezidenta Zemana směřující k propojení USA, Ruska a Číny?

¹ Za hlavní strany a hnutí považujeme ANO, ČSSD, KDU-ČSL, KSČM, ODS, Piráty, SPD, STAN, TOP 09 a Zelené.

² Otázka, zda je prioritou jednotlivých stran podpora českých zbrojařů nebo bojeschopnost AČR.

³ Stropnický šokoval poslance slovy o vojácích NATO a okupaci po srpnu 1968. Idnes.cz, 13. května 2014, http://zpravy.idnes.cz/stropnicky-sokoval-poslance-slovy-k-nato-a-roku-1968-f8i-/domaci.aspx?c=A140513_145711_domaci_kop.

⁴ ČR po posílení vojsk NATO v Evropě nevolá, řekl Sobotka. Schytlal kritiku. Idnes.cz, 3. června 2014, http://zpravy.idnes.cz/posileni-americkyh-vojaku-v-evrope-premier-sobotka-f9x-/domaci.aspx?c=A140603_152427_domaci_hro.

⁵ KDU-ČSL, „Zodpovědně pro společný život“, <https://www.kdu.cz/getattachment/f3c301fb-b96a-4915-87e4-6ad5713164a3/Volebni-program-2017-2021.aspx>, str. 15.

⁶ ANO, „Teď nebo nikdy“, <https://www.anobudeliz.cz/file/edee/2017/09/program-hnuti-ano-pro-volby-do-poslanecke-snemovny-2017.pdf>, str. 14.

⁷ Op. cit. ANO, str. 14.

⁸ ČSSD, „Dobrá země pro život“, <https://www.cssd.cz/data/files/program-210x210-seda.pdf>, str. 27.

Jedinými dalšími stranami, které se k tomuto tématu vyjadřují, jsou TOP 09 a SPD. Zatímco pro první z těchto stran je Rusko revizionistickou velmocí,⁹ která neváhá pro prosazení svých cílů sáhnout po zbraních, tak pro SPD, stojící na opačné straně spektra, představuje Rusko cenného spojence v boji proti terorismu.¹⁰

Zbrojní průmysl: Co je doma, to se počítá, co je venku, to nás nezajímá

Závazek posilovat český zbrojní průmysl do svého programu nevěložila jako jediná ze stran aktuální koalice KDU-ČSL. Obě zbylé vládnoucí strany se hlásí k protežování českých zbrojařů všude tam, kde je to možné a pro stát výhodné (ANO),¹¹ nebo jim chtějí při modernizaci minimálně dávat příležitosti (ČSSD).¹²

I hlavní pravicové opoziční strany považují toto téma za důležité. Pro TOP 09 je soběstačnost při dodávkách výzbroje a materiálu ozbrojeným silám základním pilířem bezpečnostní struktury státu.¹³ Podobně se ODS zavazuje rozvíjet zbrojní průmysl a jeho zapojování do modernizací i v případě, že bude hlavní dodavatel ze zahraničí.¹⁴

Politická podpora českých zbrojařů se zdá být široká a podpořená domnělou výhodností pro Česko. Pohled na historii domácích modernizací hlavní bojové techniky AČR však mluví zcela opačně. Spíše se dá hovořit o negativním vlivu nadřazení zájmů domácího průmyslu na bojeschopnost AČR. Namátkou lze zmínit např. českou modernizaci sovětského tanku T-72 (místo přechodu na tank ze zemí NATO), nafouknutý počet nakoupených L-159 nebo aktuálně schválenou domácí modernizaci samohybných houfnic DANA (opět místo plnohodnotného přechodu na dělo ráže NATO).

Další odvrácenou stranou podpory zbrojního průmyslu je odmítání naší odpovědnosti při vývozu zbrojního materiálu za hranice ČR. Zbrojařské firmy se totiž dnes nejsou s to uživit jinak než velkým objemem exportu mimo Evropu. Aktuální příklad s vývozem samohybných houfnic DANA do Ázerbájdžánu je všerhající. ANO, ČSSD, TOP 09 i ODS před negativy spojenými s rostoucím vývozem českých zbraní dlouhodobě zavírají oči.¹⁵

Alianční slib 2 % HDP na obranu: Splníme jej dříve, nebo později?

Asi nejvýraznějším zhmotněním našeho postoje k spojeneckým závazkům v rámci NATO je dodržování společného cíle členských států vydávat na obranu 2 % HDP. Z původně neformálního měřítka plnění závazku zakotveného ve Washingtonské smlouvě o společné obraně se od summitu ve Walesu v roce 2014 stal politický závazek hlav států a vlád členských zemí NATO. Dosáhnout této mety jsme se zavázali do deseti let. O to pokrytečtější se v tomto světle jeví především postoj ČSSD, která ve svém současném programu zmiňuje dosažení pouze úrovně

⁹ TOP 09, „Volební program TOP 09“, https://www.top09.cz/files/soubory/volebni-program-2017-do-poslanecke-snemovny_1717.pdf, str. 19.

¹⁰ SPD – Tomio Okamura, „Zahraniční politika“,

<http://www.spd.cz/uploads/stranky/1/dokumenty/zahranicni-politika.pdf>, str. 5.

¹¹ Op. cit. ANO, str. 22.

¹² Op. cit. ČSSD, str. 29.

¹³ Op. cit. TOP 09, str. 21.

¹⁴ ODS, „Silný program pro silné Česko“, <http://www.ods.cz/volby2017/program>.

¹⁵ Lidové noviny. Čeští zbrojaři vydělávají na válce. 23. září 2017,

<https://www.pressreader.com/czech-republic/lidove-noviny/20170923/281479276598898>.

1,4 % HDP vydávané na obranu.¹⁶ Jen jedna další strana, populistická SPD, vidí optimální výši obranných výdajů jinde než u 2 %, a to na úrovni 1,6 % HDP.

Většina dalších stran se k našemu závazku staví odpovědně. Hnutí ANO chce náš slib splnit do roku 2024, ačkoliv reálné chování ministra obrany tomu v posledních letech často neodpovídalo.¹⁷ KDU-ČSL zmiňuje v programu také rok 2024. Naproti tomu ODS by ráda 2% závazek splnila již o rok dříve, v roce 2023, a TOP 09 a hnutí STAN dokonce již v roce 2021.¹⁸

Integrace obranných schopností v rámci Evropy: Kolik Evropy v obraně chceme?

Čtvrtou problematikou, která nás v programech politických stran zajímala, je možnost většího prorůstání evropských armád. Někdy se také zjednodušeně hovoří o tzv. „evropské armádě“. Toto téma je důležité z toho důvodu, že vzhledem k neustálému zdražování vojenské techniky nejsou evropské státy schopny budovat kompletní ozbrojené síly (vznikají tzv. bonsajové armády disponující pouze několika kusy každého druhu hlavní techniky, např. české stíhací letectvo). Hledá se tak účinný způsob organizace, která by umožňovala zemím spojit své síly a zefektivnit tak proces budování armád.

Česko bylo zatím díky tlaku ČSSD v tématu aktivní, zatímco hnutím ANO vedené Ministerstvo obrany hrálo spíše zadržovací roli.¹⁹ Chyběly konkrétní kroky, které by rétoriku ČSSD převedly do praxe. Přičlenění české 4. brigády rychlého nasazení k německé 10. obrněné divizi v rámci příprav a výcviku na alianční operace kolektivní obrany je pouze nesmělým „nakročením do studené vody“. Ke spolupráci, kterou rozvíjí Německo s Nizozemskem nebo státy Beneluxu, nám chybí ještě mílové kroky a především mentální připravenost navázat se svými spojenci těsnější pouto vzájemné závislosti.²⁰

Většina stran zaujímá k tomuto tématu překvapivě pozitivní postoje. Pouze hnutí STAN se k tématu ve svých programech nevyjádřilo. ČSSD navrhuje posilování evropských vojenských kapacit jako způsob zvyšování akceschopnosti NATO s perspektivou vzniku samostatné evropské armády.²¹ Podobně KDU-ČSL podporuje prohlubování obranné spolupráce zemí EU a vznik Stálé strukturované spolupráce (PESCO) v obraně.²² TOP 09 se také hlásí ke vzniku vojenského pilíře Společné bezpečnostní a obranné politiky EU v koordinaci s NATO a vzniku evropské obranné a bezpečnostní unie.²³ Hnutí ANO by rádo integrovalo obranné kapacity evropských zemí do evropského pilíře NATO.²⁴ Také Strana zelených chce harmonizovat evropské armády v rámci Společné zahraniční a bezpečnostní politiky

¹⁶ Op. cit. ČSSD, str. 29.

¹⁷ Odmítáním rychlejšího navyšování obranného rozpočtu a zdržováním akvizic hlavní bojové techniky, např. vrtulníků. Viz Kufčák, Jakub. Na rozpadající se koalici stojí naše spojenecká pověst. České souvislosti, 10. května 2017, <http://www.ceskesouvislosti.cz/clanek/na-rozpadajici-se-koalici-stoji-nase-spojenecka-povest/>; a viz Strukturální adaptace NATO ve stínu bruselského minisummitu a Česko jako částečný spojenec. Asociace pro mezinárodní otázky, září 2017, https://www.amo.cz/wp-content/uploads/2017/09/AMO_strukturalni-adaptace-NATO-ve-stinu-bruselskeho-minisummitu-a-Cesko-jako-castecny-spojenec_.pdf, str. 5.

¹⁸ Op. cit. KDU-ČSL, op. cit. ODS, op. cit. TOP 09 a op. cit. STAN.

¹⁹ Viz Společná evropská armáda? Mnoho povyku pro nic, říkají analytici, Euractiv.cz, 9. června 2016, <http://euractiv.cz/clanky/budoucnost-eu/spolecna-evropska-armada-mnoho-povyku-pro-nic-rikaji-analytici/>.

²⁰ Kufčák, Jakub. Tři poznámky k obranné politice roku 2017: Pobaltí, výdaje a evropská armáda. Blog Ihned.cz, 3. května 2017, <http://amo.blog.ihned.cz/c1-65716090-tri-poznamky-k-obranne-politice-roku-2017-pobalti-vydaje-a-evropska-armada>.

²¹ Op. cit. ČSSD, str. 29.

²² Op. cit. KDU-ČSL, str. 13.

²³ Op. cit. TOP 09, str. 17.

²⁴ Op. cit. ANO, str. 13.

EU.²⁵ Proti se tak staví pouze ODS, která slibuje zmražení budování evropské armády.²⁶ Podle ODS totiž budování schopností na evropském základě ohrožuje transatlantickou vazbu na USA.²⁷

Překvapivá je podpora evropské obranné spolupráce zejména u stran, které zdůrazňují úlohu českého zbrojního průmyslu. Evropská spolupráce bude v praxi nejspíše znamenat např. společné nákupy vojenské techniky vzešlé ze spolupráce evropských zbrojařských firem, které pocházejí zejména ze západní Evropy.

Poslední stranou s názorem na tuto oblast jsou Piráti. Ti v programu vyjadřují podporu společné evropské obranné a bezpečnostní politiky a rozvoji společných bojových skupin zemí EU.²⁸ Předseda strany Bartoš se také veřejně hlásí k rozvoji mezinárodní vojenské spolupráce, jako je česko-německo-holandská, a ke společnému vyzbrojování.²⁹

Rozšíření struktury armády: Jakou armádu Česko potřebuje?

Nyní se pojďme podívat, jaké ozbrojené složky nad dnešní stav podle politických stran Česko potřebuje do budoucího bezpečnostního prostředí. V oblasti konvenčních schopností panuje jistá shoda mezi hnutím ANO, TOP 09, SPD a KDU-ČSL. ANO a TOP 09 by rády přikročily k budování třetí brigády vedle dvou stávajících. TOP 09 by navíc prosazovala vybudování divizní struktury po roce 2025 a rozvíjela armádní ženisty.³⁰ SPD pak chce unifikovat dnes rozdílnou výbavu jednotlivých praporů a vytvořit osm plnohodnotných mechanizovaných praporů, a k tomu navíc brigádu speciálních sil proti terorismu a obnovit ženijní brigádu.³¹ KDU-ČSL by chtěla reformovat mobilizační systém, což také velmi pravděpodobně předpokládá změny ve struktuře AČR.³²

Hnutí STAN přichází s myšlenkou speciálních kybernetických sil AČR a rozšířením vojenského školství.³³ Je škoda, že STAN místo vzdělávání vojáků na civilních vysokých školách (jak je trendem v zahraničí) prosazuje rozšiřování vojenských škol. Pokud české vojenské vysoké školství něco potřebuje, je to naopak otevřenost civilnímu sektoru a mezinárodní spolupráci po vzoru např. Baltské univerzity obrany společné pro všechny tři pobaltské státy.³⁴

Piráti by rádi opět zapojili armádu do plánování činnosti civilní obrany.³⁵ Tato myšlenka na návrat stavu do podoby před rokem 2001 je spíše výkřikem do tmy než reálným návrhem na reformu bezpečnostního systému.

²⁵ Zelení, „Volební program Zelených“,

https://www.zeleni.cz/wpcontent/uploads/2017/06/zeleni_volebni_program_2017.pdf, str. 44.

²⁶ ODS, Silné Česko v Evropě: Pozice ODS k EU. Duben 2017,

http://www.ods.cz/docs/volby2017/silne_cesko_v_evrope_21_stoleti.pdf, str. 20.

²⁷ Op. cit. ODS, Silné Česko..., str. 5.

²⁸ Pirátská strana, „Volební program černé na bílém pro volby 2017 do Poslanecké sněmovny“,

https://www.pirati.cz/assets/pdf/program_na_web_s_obalkou.pdf.

²⁹ Viz Očima expertů: Černí pasažéři NATO. Peníze.cz, 4. srpna 2017, <https://www.penize.cz/statni-rozpocet/325478-ocima-expertu-cerni-pasazeri-nato>.

³⁰ Op. cit. ANO, str. 21; op. cit. TOP 09, str. 21.

³¹ SPD, „Česká republika – náš bezpečný domov, naše úspěšná budoucnost“,

<http://www.spd.cz/uploads/stranky/1/dokumenty/ceska-republika-nas-bezpecny-domov-nase-uspesna-budoucnost.pdf>, str. 18.

³² Op. cit. KDU-ČSL, str. 11.

³³ Starostové a nezávislí, „Program STAN 2017“, https://www.starostove-nezavisli.cz/fmfile/o/files/volby17/STAN_program_17_final.pdf, str. 53.

³⁴ ČR stojí Univerzita obrany okolo 1 mld. Kč ročně a její přímý význam pro přípravu příslušníků AČR je diskutabilní.

³⁵ Op. cit. Pirátská strana.

ČSSD si ve svém programu vystačí s nic neříkající zmínkou o modernizaci ozbrojených sil. A nakonec ODS vidí přínos v rozšíření počtu armádních cvičení v ČR i v zahraničí.³⁶

Česko v NATO: Jak budeme aktivní v rámci Aliance?

Pokud se podíváme na programy kandidujících stran skrze jejich názory na aktivity v rámci NATO, opět najdeme programovou blízkost hnutí ANO, TOP 09 a KDU-ČSL. Tyto strany chtějí aktivní Alianci, liší se však názorem na zacílení aktivit NATO. Hnutí ANO nadále hájí komickou tezi, se kterou přišel její předseda Andrej Babiš, že NATO musí bránit evropské hranice a podnikat mise pro prevenci migrace.³⁷ Očividně si nebyl za celé tři roky schopen vyříkat s ministrem obrany ze svého hnutí, jak NATO funguje. TOP 09 a KDU-ČSL pak naopak zdůrazňují zapojení Česka do aktivit na východním křídle NATO (tzv. posílená přítomnost aliančních vojáků v Polsku a Pobaltí). Lidovci by navíc rádi přispívali do aliančních Sil rychlé reakce včetně Sil velmi rychlé reakce i do tzv. následných sil určených pro kolektivní obranu NATO.³⁸

Posledními stranami, které se k tomuto tématu staví alespoň na obecné úrovni, jsou hnutí STAN, Strana zelených a Piráti. První řečení apelují na nutnost zvyšování obranných schopností, které má vést k rovnoměrným příspěvkům všech spojenců ke stabilizaci evropského prostoru.³⁹ Implicitně pozitivně se k našemu závazku vůči NATO staví i Strana zelených.⁴⁰ Piráti pak přicházejí s tezí většího vlivu evropských zemí uvnitř NATO.⁴¹ K čemu by pak tento vliv měly evropské země využít, nezbývá než si domýšlet.

V programech dalších hlavních stran (ODS a ČSSD) žádnou zmínku o tom, kam by měla směřovat česká alianční politika, nenajdeme.

Slovo závěrem: Obranná politika volby nevyhrává.

Z předešlého textu lze konstatovat, že hlavní politické strany reflektují to, že tématu obrany je třeba se věnovat. Kolísá však konkrétnost myšlenek obsažených v jejich programech a často se strany věnují důležitým otázkám české obranné politiky pouze obecně.

Z tohoto vymezení se ale ze současných parlamentních stran vymykají hned dvě tradiční strany – ODS a ČSSD. Ty ve svém programu vizi dalšího rozvoje AČR zcela postrádají a také neformulují žádný konkrétní postoj k české politice uvnitř NATO. To lze v dnešní době těžko vysvětlit jinak než nezájmem.

Za nejpropracovanější programy v oblasti obranné politiky lze označit ty z dílny KDU-ČSL a TOP 09. KDU-ČSL tento dojem kazí nerozpracování předestřené idey reformy mobilizačního systému. Pozici TOP 09 lze zase vytknout přílišnou přichylností k pozicím zbrojařského průmyslu. Hnutí ANO představilo také relativně podrobný program v oblasti obrany. Problémem obranného programu ANO ale zůstává toxické a populistické míchání migrace a české politiky

³⁶ Op. cit. ČSSD, str. 29; op. cit. ODS.

³⁷ Op. cit. ANO, str. 21.

³⁸ Op. cit. TOP 09, str. 19; op. cit. KDU-ČSL, str. 13.

³⁹ Op. cit. STAN, str. 72.

⁴⁰ Op. cit. Zelení, str. 47.

⁴¹ Op. cit. Pirátská strana.

uvnitř NATO. Za zmínku také stojí, že žádná ze stran se nevěnovala problematice rozšiřování NATO, tradičnímu tématu české alianční politiky.

Jako překvapení lze označit fakt, že hnutí STAN se silně profiluje na tématu kybernetické bezpečnosti a vojenského školství. S myšlenkou jdoucí proti současnému pojetí bezpečnostního systému ČR na návrat civilní obrany do gesce armády přišla Pirátská strana. Třetím překvapením je program SPD, ve kterém je jako v jediném prakticky rozpracovaná vize pro AČR až na úroveň definování schopností praporu. Tento detailní pohled SPD zcela kazí diletantismus v jiných ohledech, např. myšlenka opuštění kolektivní obrany NATO ve prospěch spolupráce států Visegrádské skupiny, nebo s dalšími státy, v jejímž rámci bude ČR garantována „okamžitá vojenská pomoc včetně jaderné odvety“.⁴² Zůstává zde otevřená otázka, zda se jedná o návrh na pořízení atomové bomby Polskem nebo o přikrytí Prahy ruským jaderným deštníkem.

Obsah programů politických stran je často přímo úměrný tomu, kolik odborníků na danou problematiku ve svých řadách strany mají. **Na otázku, zda změny po roce 2014 vedly k větší kultivaci stranické odbornosti v obranné politice, je i po přečtení programů politických stran pro sněmovní volby v roce 2017 těžké odpovědět.** Lakmusovým papírkem v tomto směru bude spíše pohled na obsazení a fungování nového sněmovního výboru pro obranu. Ten v tomto období výrazně posílil svou pozici díky minoritě aktivních poslanců, a to i přesto, že na začátku volebního období spadlo předsednictví tohoto výboru do klína hnutí Úsvit přímé demokracie Tomia Okamury.⁴³

⁴² Op. cit. SPD, str. 16.

⁴³ Kufčák, Jakub. Posílení výboru pro obranu k lepší obranyschopnosti České republiky. Asociace pro mezinárodní otázky, prosinec 2016, https://www.amo.cz/wp-content/uploads/2017/01/AMO_posilenim-vyboru-pro-obranu-k-lepsi-obranyschopnosti-cr.pdf.

Asociace pro mezinárodní otázky (AMO)

AMO je nevládní nezisková organizace založená v roce 1997 za účelem výzkumu a vzdělávání v oblasti mezinárodních vztahů. Tento přední český zahraničně politický think-tank není spjat s žádnou politickou stranou ani ideologií. Svou činností podporuje aktivní přístup k zahraniční politice, poskytuje nestrannou analýzu mezinárodního dění a otevírá prostor k fundované diskusi.

+420 224 813 460

www.amo.cz

info@amo.cz

Žitná 608/27, 110 00 Praha 1

www.facebook.com/AMO.cz

www.twitter.com/amo_cz

www.linkedin.com/company/amocz

www.youtube.com/AMOCz

Briefing paper byl připraven v rámci projektu „NATO po bruselském summitu: upevnění české debaty o bezpečnostní a obranné politice k transatlantické agendě“ podpořeného Odborem veřejné diplomacie NATO.